

Murmuration

Music for a while

Uit Orpheus Britannicus

Henry Purcell (c.1659-1695)

Dit werk van de Engelse barokcomponist werd in postuum in 1702 uitgegeven in een verzameld drukwerk van zijn songs. Het is een aria voor sopraan of tenor, met begeleiding van gamba die een herhalende baslijn speelt (hier op theorbe gespeeld), en een continuo instrument (zoals clavecimbel) die daar akkoorden op improviseert. De tekst komt uit de tragedie Oedipus van Sophocles.

Amarilli mia bella

Uit Le niove musiche, Florence, 1601

Giulio Caccini (c.1550-1618)

Net als zijn tijdgenoot Claudio Monteverdi is Giulio Caccini een sleutelfiguur van de overgang tussen Renaissance en de Barok, de tijd waarin het opera-genre ontstond. Geboren in Rome, maar hij werd reeds op jonge leeftijd opgemerkt voor zijn muzikale talent, en werd ingelijfd als zanger aan het hof van de Medici in Firenze. Behalve een vernieuwend componist was hij ook de vader van Francesca Caccini, een van de meest invloedrijke vrouwelijke componisten tot in de 19^e eeuw, en de eerste vrouwelijke componiste van een opera.

Dit liefdeslied verzekert de twijfelende Amarillis van de oprechte liefde van haar aanbieder, die suggereert dat ze zijn borstkas opensnijdt om te zien dat zijn liefde voor haar in zijn hart is gegrift.

Susanne un jour
Orlandus Lassus (c.1532-1594)

Lassus is de belangrijkste vertegenwoordiger van de vijfde generatie van de "Vlaamse polyfonisten". Hoofdzakelijk werkzaam in Munchen, maar bedreven in alle mogelijke genres die op dat moment in Europa gangbaar waren, inclusief het Italiaanse madrigaal, of dit Franse chanson.

De Bijbelse tekst vertelt het verhaal van de mooie Susanne die door 2 oude mannen wordt gadeslaan tijdens het baden. Ze zegt hen dat ze nog liever onschuldig wil sterven dan haar kuisheid aan hen op te offeren en door het begaan van een zonde God te beledigen.

Flow my tears
John Dowland (c.1563-1626)

Dit is een van de grootste hits uit de Renaissance, geschreven door de Engelse luitist Dowland. Als overtuigd katholiek moest hij uit het protestantse Engeland vluchten – een verbanning die wellicht aan de basis ligt van de diepe melancholie in zijn muziek. In 1596 componeerde hij de pavane Lachrimae antiquae voor gamba consort, en deze compositie werd een instant hit. In 1600 werd er een tekst aan de muziek toegevoegd, waarschijnlijk door Dowland zelf, en gepubliceerd in *The Second Booke of Songs or Ayres of 2, 4 and 5 parts* onder de naam Flow My Teares.

Mille regretz
Josquin des Prez (c. 1440-1521)
Cancion del Emperador
Luys de Narvaez (1526-1547)

Mille regrez is een chanson dat wordt toegeschreven aan Josquin. Het wordt voor de eerste keer na zijn dood gepubliceerd en wordt een instant hit als gevolg van de eenvoudige harmonie. Daardoor wordt het meermaals gebruikt als basis voor andere muziek, zoals een parodiemis van Morales en een chanson van Gombert.

Dit stuk zou het lievelingsliedje van Keizer Karel V (Karel I van Spanje) zijn geweest – de variaties voor vihuela (de Spaanse, zeskorige versie van de Renaissance luit) van Luis de Narvaez kregen dan ook de naam "La Canción del Emperador".

Have you seen but a white lily grow ?
Robert Johnson (fl. 1616)

De tekst van dit gedicht van een anonieme auteur is overladen met erotische connotaties, vooral omdat het meer dan over de schoonheid van de witte lelie, lijkt te gaan over het bevredigen van allerlei zintuigen (voelen, ruiken, aanraken, proeven). Het lied is dan ook opgevat als een provocatie van de puriteinse levensopvatting die heerste ten tijde van de eerste opvoering.

The Willow song
Anoniem, 1616 of vroeger

Deze ballade, die destijds wellicht heel populair en bekend was, werd door Shakespeare aangepast en gebruikt in zijn toneelstuk Othello, waar Desdemona de eerste strofen van het lied zingt. Het originele lied heeft 8 strofen en bezingt de dood van een man die werd gebroken door de wreedheid en verraad van zijn geliefde. De analogie moet voor het publiek destijds voldoende duidelijk zijn geweest dat het ook met Desdemona, die door Othello werd bedrogen, niet goed zou aflopen.

Si dolce è 'l tormento
Claudio Monteverdi (1567-1643)

Monteverdi is zonder twijfel de belangrijkste figuur in de overgang van Renaissance (prima prattica, polyfonie) naar de Barok (seconda prattica, begeleide monodie en opera) – dit lied is een voorbeeld van deze laatste stijl. Zoals alle vroege opera's bevat de originele partituur niet meer dan enkel de zanglijn, en een baslijn die de basis vormt voor de harmonisatie, die vrij in te vullen was door de muzikanten. Deze aria gaat over de zoete kwelling van een liefde die niet beantwoord wordt, en het intens verlangen dat daarmee gepaard gaat.

Amour cruel
Sébastien Le Camus (c. 1610-1677)

Ongeveer hetzelfde thema vinden we ook in dit lied terug. *Airs-de-cour* waren een populaire vorm van Franse wereldlijke liederen, die vooral tijdens het bewind van Louis XIII (1610-1643) zowat de belangrijkste compositievorm aan het hof waren, waar ook deze componist werkzaam was. De vroegste voorbeelden waren voor solozang, begeleid door luit of theorbe.

Toutes les nuits
Clément Janequin (1485-1558)

Nog een frans chanson over een onmogelijke liefde – het lijkt wel een thema – deze keer droomt de spreker 's nachts van zijn/haar geliefde, en er is maar één manier om overdag samen te zijn: de ogen sluiten en verder dromen. Janequin, die verbonden was aan het Franse hof, was een erg productieve auteur van franse chansons – er zijn meer dan 400 van zijn werken bewaard en ze werden door verschillende drukkers tijdens zijn leven uitgegeven.

La plainte, ou Tombeau de Mesdemoiselles de Visée, Allemande de Mr leur Père
Robert de Visée (1650-1725)

Een tombeau (Frans voor grafmonument) is een instrumentaal stuk dat een hommage is aan een overledene. In dit geval draagt de componist de Visée, die de hofluitist was van Louis XIV, het stuk op aan zijn 2 dochters die hij tijdens een van de vele pokkenepidemieën in Frankrijk in de late 17e eeuw, verloor.

Dido's Lament
Uit Dido & Aeneas, 1689
Henry Purcell (1659-1695)

Deze opera vertelt de mythe van Aeneas, die na het einde van de Trojaanse oorlog op terugweg naar Griekenland, strandt in Carthago, waar de koningin Dido verliefd op hem wordt. Deze aria wordt gezongen op het einde van de opera, tijdens de sterfscene van Dido – de duistere tekst wordt gebracht op een herhaalde dalende baslijn die het sombere karakter ondersteunt.

Cum dederit
Uit Nisi Dominus
Antonio Vivaldi (1678-1741)

Nisi Dominus is een psalm uit de Bijbel, en deze zetting door Vivaldi werd gecomponeerd voor het Ospedale della Pietà, waar het vermoedelijk ook eerst uitgevoerd werd. De tekst van het Cum Dederit prijst kinderen als beloning van de Heer – mogelijk weerspiegelt het weemoedig karakter van deze zetting de spijt van Vivaldi, die priester was en dus nooit kinderen heeft gehad.

Like hermit poor
Alfonso Ferrabosco II (c.1575-1628)

Hoewel zijn naam anders doet vermoeden, was Ferrabosco een Engelse componist, zij het van Italiaanse afkomst. Als gambaspeler schreef hij vooral consortmuziek, maar gezien de rijke Engelse traditie voor lutesongs zijn er ook van dit genre voorbeelden bewaard. De tekst van deze song is het begin van een gedicht, vermoedelijk van Sir Walter Raleigh, en gaat over de wanhoop en aanvaarding van de eenzaamheid, en het verlangen naar de dood.

Nimphes, nappés
Josquin des Prez

We sluiten ons programma af met een ander chanson van Josquin, en misschien wel zijn mooiste. In dit *Nimphes, nappés* worden alle nimfen opgeroepen om mee te treuren met de diepbedroefde zanger(es). De “cantus firmus”, dat is de melodie waarop het chanson is gebaseerd, is het gregoriaanse *Circumdederunt me*, wat de opening is van het dodenofficie in de katholieke kerk.

Nimphes, nappés, néridriades, driades,
Venez plorer ma desolation.
Car je languis en telle affliction,
Que mes esprits sont plus mort que malades.

Nimfen van de wouden, zee, stromen en bomen
Kom en ween voor mijn droefheid
Want ik verkeer in zo een toestand
Dat mijn ziel meer dood is dan ziek.

Circumdederunt me gemitus mortis,
Dolores inferni circumdederunt me.

De zuchten van de dood omringen me
Ik word omringd door de pijnen van de hel.

Goedele Vandommele, sopraan
Stef Konings, luit

Voor informatie en boekingen voor huiskamerconcerten of muzikale omkadering van jouw event, contacteer info@sottovoce.be of 0478-781446